

внутрішніх загроз національним інтересам у соціальній сфері, за якого забезпечуються громадянські права для усіх членів суспільства, стабільне економічне становище населення, вільний та всебічний розвиток особистості та збереження в суспільстві соціального миру.

Від соціальної безпеки залежить розвиток суспільних процесів. Оскільки основною метою гарантування національної безпеки є створення й підтримка такого соціального, економічного, політичного, міжнародного і військово-стратегічного становища країни, яке б створювало сприятливі умови для розвитку особистості, суспільства і держави, а соціальної безпеки – здатність держави забезпечити стабільне економічне становище населення та вільний розвиток особистості, то соціальну безпеку можна вважати однією з найважливіших складових національної безпеки [3].

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505

3. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки [Текст] : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.]; НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ, Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

УДК 341.43-056.266(438)

Оксана ОНИШКО,

доцент кафедри теорії права, конституційного та приватного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ПОЛЬЩІ

Особи з обмеженими можливостями – особи з інвалідністю є однією з соціальних груп населення, які найбільше схильні до соціальної ізоляції. Це відбувається через: негативні соціальні умови життя, ускладнений доступ до громадських місць, державних установ, транспорту, низький рівень освіти та зайнятості, недостатня підтримка для здобуття освіти, високі додаткові витрати, пов'язані з інвалідністю, відсутність відповідних спеціалізованих послуг, що в свою чергу призводить до того, що люди з інвалідністю змушені використовувати інституційні форми догляду, наприклад, будинки престарілих, чи користуватися допомогою соціальних працівників, яка теж потребує належного забезпечення.

На сьогодні Україна потерпає від збройної агресії Російської Федерації і найбільше біженців з України, серед яких є й особи з інвалідністю, прийняла Польща. Станом на липень 2022 року за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців статус тимчасового захисту у Польщі отримали 1 мільйон 234,7 тисяч

українців [1]. Для полегшення становища вимушених біженців з України Польща прийняла спеціальний закон, який спрощує процедуру легалізації українських біженців. Так, Закон Польщі «Про зміну закону про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави а також деяких інших законів» від 08.06.2022 визначає особливі правила легалізації перебування громадян України (та їх подружжя, які не мають громадянства України), які прибули до Польщі з території України у зв'язку з військовими діями, що ведуться на території цієї країни, та громадян України, які мають Карту поляка, які приїхали з найближчими родичами через військові дії на територію Польщі. Положення Закону не поширюються на громадян України, які мають: дозвіл на постійне проживання дозвіл на проживання довгострокового резидента Європейського Союзу дозвіл на тимчасове проживання, статус біженця, дозвіл на додатковий захист, дозвіл на толерантне перебування, подали заяви про міжнародний захист у Польщі, заявили про намір подати заяви про надання міжнародного захисту [2].

Таким чином, громадяни України, які залишили державу внаслідок російської агресії, з 24.02.2022 зможуть легально перебувати в Польщі протягом 18 місяців. Це стосується осіб, які прибули до Польщі з України та заявили про намір залишитися в цій країні. Законодавство Польщі містить норми і щодо легалізації осіб, які стали вимушеними біженцями з України, надаючи можливість отримати дозвіл (посвідку) на тимчасове проживання. Він надається один раз на 3 роки. Заява про надання посвідки на тимчасове проживання подається громадянином України не раніше ніж через 9 місяців з дня в'їзду та не пізніше спливу строку 18 місяців, починаючи з 24.02.2022. Закон передбачає надання номера PESEL¹ громадянам України, які прибули до Польщі у зв'язку з війною. Таке рішення дозволить реалізувати низку державних послуг для цих людей. Для цього передбачена спеціальна процедура отримання номера PESEL за заявою особи-біженця без необхідності демонструвати правові підстави для його володіння. З метою спрощення доступу до публічних онлайн-сервісів передбачається, що з присвоєнням номера PESEL громадяни України зможуть отримати відповідний правовий статус, отримати соціальну допомогу, можливість вивчати мову, влаштуватися на роботу та доступ до інших соціальних благ [3].

Однак, вимушені біженці з інвалідністю потребують значно більше допомоги та розширення можливостей соціальної адаптації. Щоб отримати польську державну допомогу, вони повинні мати довідку про інвалідність, що визначає тип інвалідності, ступінь і види необхідної підтримки згідно з Рішенням до Закону від 12.03.2022 про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни стосуються різноманітних потреб людей з інвалідністю.

В наказі Міністра охорони здоров'я Польщі від 29.05.2017 про перелік медичних виробів, що видаються на замовлення, який

¹ PESEL – код державної ідентифікації особи-іноземця на території Польщі, яким є числовий символ із 11 цифр, що включає дату народження, серійний номер, стать та контрольну цифру.

розповсюджується і на біженців з України (на підставі вищевказаного Рішенням до Закону від 12.03.2022) йдеться про підтримку за програмами, що фінансуються Державним фондом реабілітації осіб з інвалідністю Польщі, обмежується можливістю постачання медичних засобів та ліків [4]. Однак, у даних нормативно-правових актах жодним чином не передбачені, наприклад, потреби глухонімих українських біженців, які потребують підтримки перекладача української мови жестів, або потреби людей з обмеженими можливостями, яким потрібне інше обладнання для забезпечення повсякденного життя чи продовження лікування, перерваного війною. Відповідні програми повинні дозволити їм користуватися фондами PFRON¹ на тих самих умовах, що й польським громадянам з посвідченням про інвалідність або іншою еквівалентною довідкою.

З фонду PFRON виділено 130 млн злотих для допомоги українським біженцям особам з інвалідністю у задоволенні їхніх соціальних та реабілітаційних потреб. Це зазначено у програмі Наглядової ради PFRON «Допомога громадянам України з інвалідністю» від 18.03.2022 і відповідає положенням вищевказаного Закону від 12.02.2022 про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї країни. Метою програми є надання допомоги громадянам України з інвалідністю, які прибули до Польщі у зв'язку з бойовими діями на території України. Заявки на допомогу приймаються безперервно, а кошти виплачуються до їх вичерпання. Вказані кошти спрямовані на допомогу українським громадянам з інвалідністю, які легально проживають у Польщі, а також дорослим і дітям, які мають документ про інвалідність I чи II групи, виданий за українською системою охорони здоров'я, довідки про інвалідність [7]. Однак вони не стосуються адаптації процедур, пов'язаних з отриманням підтвердження медичних висновків про наявність інвалідності. У таких випадках біженці з інвалідністю зобов'язані брати участь у процедурі отримання посвідчення про інвалідність на тих же умовах, що й громадяни Польщі. Однак ця процедура містить додаткові труднощі. Основною проблемою є необхідність подання документів, що підтверджують стан здоров'я, тобто медичної документації чи психолого-педагогічного висновку [8].

Виконати цю вимогу складно, в окремих випадках неможливо через те, що деякі люди втратили документи внаслідок бойових дій або залишили їх в Україні, втікаючи від війни. На ці труднощі звертали увагу органи місцевого самоврядування Польщі, які здійснюють розробку спеціальних рішень у цій сфері. Однак вказані умови гальмують винесення рішення про надання статус біженця. У період тривання

¹ PFRON – Державний фонд реабілітації інвалідів (Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych) існує на підставі Закону Польщі про професійну та соціальну реабілітацію та працевлаштування інвалідів та на підставі статуту Державного фонду реабілітації осіб з інвалідністю, згідно з якими особа вважається інвалідом, якщо це встановлено рішенням суду (1, 2, 3 групи інвалідності), особа повністю або частково втратила працездатність на підставі окремих нормативно-правових актів чи рішень суду, інвалід з дитинства (посвідчення про інвалідність отримано до досягнення 16 років) [5; 6].

бюрократичних процедур особи з інвалідністю не можуть скористатися необхідною підтримкою через відсутність документа, що дає на це право.

У зверненні до польського Урядового уповноваженого у справах біженців з війни з України Уповноважений з прав людини України наголосив, що через пандемію COVID-19 багато людей скористалися продовженням терміну дії посвідчень осіб з інвалідністю. Після його завершення їм доводиться звертатися за подальшими рішеннями. Накопичення заявок подовжує час очікування отримання рішення. Для дослідження та збору документів потрібен час, що затримує процес затвердження та можливість користування перевагами та послугами у Польщі. Відсутність медичної документації, яка була втрачена за обставин, які не залежать від заявника, і є причиною зволікання провадження в районній/міській комісії з питань інвалідності [9].

Виходячи із вищевикладеного, слід зазначити, що, безумовно, допомога Польської Республіки українським біженцям з інвалідністю у скрутний для України час є надзвичайно суттєва, але особи з інвалідністю мають особливі потреби, більшість з яких потребують особливих індивідуальних рішень. Про це повинна дбати не лише польська влада, а й представники Уповноваженого ВРУ з прав людини. Для цього необхідно збільшити кількість звернень що стосуються індивідуальних потреб осіб з інвалідністю про забезпечення їхніх прав як до польської влади, так і до представників Європейської комісії, один з напрямів діяльності якої покликаний забезпечувати права осіб з інвалідністю на території держав-членів. Оскільки Польща прихистила найбільшу кількість біженців з України, серед яких немалий відсоток становлять особи з інвалідністю, то і діяльність українського омбудсмена спільно з польською владою повинна бути активізована у повному обсязі.

Список використаних джерел

1. Губа Роман. Понад мільйон українців отримали захист в Польщі – ООН. Суспільство/Європа. URL: <https://www.dw.com/uk/ponad-milioni-ukraintsiv-otrimaly-zakhyst-v-polshchi-onn/a-62578823>.

2. Ustawa z dnia 8 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001383>.

3. Nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Urząd do spraw cudzoziemców. URL: <https://www.gov.pl/web/udsc/weszla-w-zycie-ustawa-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-tego-panstwa>.

4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20170001061>.

5. Samorządy i organizacje mogą już składać wnioski do PFRON na pomoc uchodźcom. URL: <https://www.prawo.pl/samorząd/pomoc-dla-niepełnosprawnych-uchodźcow-z-ukrainy-z-pfron,514198.html>.

6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19971230776>.

7. Statut Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z dnia 21 czerwca 2016 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/rehabilitacja-zawodowa-i-spoeczna-oraz-zatrudnianie-osob-16798906/roz-10>.

8. Problemy uchodźców z Ukrainy z uzyskaniem orzeczeń o niepełnosprawności. Rzecznik interweniuje w MRiPS. Rzecznik praw obywatelskich. Biuletyn Informacji Publicznej RPO. URL: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ukraina-uchodzczy-niepelnosprawnosc-orzekanie-mrips>.

9. Systemowo chronić grupy wrażliwe wśród uchodźców z Ukrainy. Odpowiedź pełnomocnika rządu ds. uchodźców z Ukrainy. Rzecznik praw obywatelskich. Biuletyn Informacji Publicznej RPO. Data: 2022-07-13. 2022-04-08. URL: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ukraina-uchodzczy-systemowa-ochrona-grup-wrazliwych-mswia-odpowiedz>.